

1353 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 30 juni 2022 (2021-2022)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Karin Brouwers en Katia Segers

over het Mediaconcentratierapport 2021
van de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM)

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;

Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sootmans;

Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;

Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;

Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneekhout;

Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;

Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;

Maike De Rudder, Tinne Rombouts;

Els Ampe, Bart Tommelein;

Björn Rzoska, Tine Van den Brande;

Katia Segers.

Toegevoegde leden:

Tom De Meester.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Afbakening sector	4
2.	Info over mediagroepen.....	4
3.	Info over concentratie	5
4.	Stimulering van diversiteit	5
5.	Algemeen besluit	6
II.	Bespreking.....	8
1.	Vragen en opmerkingen uit de commissie	8
1.1.	Katia Segers.....	8
1.2.	Klaas Sloomans	9
1.3.	Karin Brouwers	10
1.4.	Marius Meremans.....	11
2.	Antwoordenronde	11
	Gebruikte afkortingen	16
	Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op donderdag 19 mei 2022 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over het Mediaconcentratierapport 2021 van de Vlaamse Regulator van de Media.

De presentatie van de VRM is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit commissieverslag op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting

Carlo Adams, eerste voorzitter van de algemene kamer van de VRM, is blij dat hij deze vijftiende editie van het mediaconcentratierapport live in de commissie kan toelichten.

De spreker zal de vijf hoofdstukken bondig samenvatten en daarbij stilstaan bij wijzigingen en nieuwigheden, om dan tot te besluiten te komen.

Artikel 218 van het Mediadecreet geeft de VRM de opdracht om de concentraties in de Vlaamse mediasector in kaart te brengen. Het overzicht is in essentie economisch, maar gezien het belang van de transparantie komen daarnaast ook aspecten als diversiteit en pluralisme minstens indirect aan bod.

1. Afbakening sector

Hoofdstuk 1 biedt een overzicht van de Vlaamse mediasector voor de vier media-vormen radio, tv, drukpers en internet. De VRM tekent telkens de waardeketens uit, bijvoorbeeld van persagentschap tot lezer of van programmamaker tot tv-kijker. Daarbij valt op hoe de grenzen door crossmedialiteit en convergentie aan het vervagen zijn. Het typevoorbeeld is een krant met onder meer bewegende beelden op haar eigen website, of vervolgens een tv-organisatie die een krantenwebsite gebruikt, inclusief de bewegende beelden daarop.

Als voorbeeld van een waardeketen toont Carlo Adams de keten voor de betalende dagbladen, met vermelding van de uitgeverijen en de namen van de kranten.

Nieuw in het rapport is de lijst met de Vlaamse contentcreators die per internet-platform, bijvoorbeeld YouTube en TikTok, de meeste volgers hebben. Voor hen is in het najaar 2021 samen met de VRM een protocol uitgewerkt.

Tot besluit van het eerste hoofdstuk toont de VRM-voorzitter het vertrouwde schema met de eerste indicatie van de horizontale en verticale concentraties in de Vlaamse mediasector. Nu al kan de conclusie luiden dat er iets meer tv-kanalen zijn. Het gaat vooral om themazenders en de opsplitsing van de Playzenders. Voorts heeft dit jaar het aantal socialemedianetwerken, nieuwssites, apps, podcasts enzovoort een grote groei gekend, die zich nog voortzet. In dit schema krijgen zoals gezegd voortaan ook de contentcreators een plaats.

2. Info over mediagroepen

In hoofdstuk 2 zoomt de VRM in op de individuele spelers, de 'big seven' of mediagroepen. De spreker toont ze op zijn presentatie. Per speler geeft de regulator de aandeelhoudersstructuur en het organogram weer. Voorts is hier een overzicht te vinden van de merken van al deze groepen op de Vlaamse markt. Vervolgens komen de onderlinge samenwerkingsverbanden tussen deze groepen in beeld op een schema.

Voor dit hoofdstuk geldt als besluit dat allianties en samenwerkingsverbanden weliswaar nog bestaan, maar relatief aan belang hebben ingeboet. Anderzijds proberen

mediagroepen zoveel mogelijk activiteiten in de eigen keten te incorporeren. Die tendens heeft de VRM al met betrekking tot 2020 opgemerkt en heeft zich in 2021 duidelijk voortgezet.

Zo komt vooral in de reclamesector samenwerking tussen de groepen voor. Het vorig jaar in de commissie aangekondigde Ads&Data is intussen van start gegaan. Radioplayer.be is een ander voorbeeld van samenwerking, met betrokkenheid van VRT, DPG Media en Mediahuis. De Belgische Radioplayer is een onderdeel van Radioplayer Worldwide.

Het bekendste samenwerkingsverband is Streamz, stelt Carlo Adams. Als voorbeeld van incorporatie vermeldt de spreker het belang dat Telenet als distributeur heeft genomen in het productiehuis Caviar. Tv-omroepen gebruiken voorts eigen platformen als VRT NU en VTM GO om rechtstreeks programma's aan te bieden op het internet.

3. Info over concentratie

Hoofdstuk 3 brengt per mediavorm de informatie over de eigenlijke concentratie, die zich zoals gezegd horizontaal, verticaal of crossmediaal kan voordoen. Het al vermelde voorbeeld met Telenet en Caviar betreft een verticale concentratie. Als één organisatie verschillende zenders exploiteert, is dat een voorbeeld van horizontale concentratie. De verschillende kanalen met 'VTM' en 'Play' in de naam zijn daarvan illustraties. Crossmediale concentratie doet zich voor als één mediaorganisatie actief is in verschillende mediavormen, met de VRT als voorbeeld.

Het hoofdstuk bevat ook financiële gegevens, met onder meer door de VRM opgevraagde of eraan aangeboden informatie van de Nationale Bank. Voorts zijn hier de radio-luistercijfers terug te vinden zoals het CIM die heeft aangeleverd. De bereikcijfers van de regionale televisie zijn er weergegeven met een maximum-, minimum- en gemiddeld bereik. In dit hoofdstuk staan ook de marktaandelen van de mediagroepen per mediavorm opgesomd, en is er een overzicht opgenomen van de mandatencumul van individuele personen in verschillende organisaties, die eveneens een idee oplevert van concentratie. Ten slotte is hier het cijfermatige overzicht te vinden van de lokale media, dat de VRM sinds twee jaar opvraagt bij de lokale communicatie-ambtenaren.

De eindgrafiek bij hoofdstuk 3 maakt gewoontegetrouw gebruik van een groene kleur om lage concentratiewaarden, en een rode kleur om hoge concentratiewaarden aan te duiden. Die waarden zijn in 2021 ongeveer gelijk gebleven. Bij de aggregatie kan de VRM enkel een daling vermelden bij de tv-zenders, met dank aan de zender-opdeling en de lancering van een aantal themazenders, en tevens een daling bij de concentratie aan websites, die immers hand over hand blijven toenemen.

4. Stimulering van diversiteit

In hoofdstuk 4 belicht de VRM de mogelijke antwoorden op mediaconcentratie, en het beleid dat in dat verband wordt gevoerd of mogelijk is. De regulator onderscheidt vijf categorieën van maatregelen die de diversiteit in de mediasector helpen stimuleren en concentratie helpen tegen te gaan: restricties, tegengewicht, economische tussenkomst, transparantie en organisatorische maatregelen. Carlo Adams illustreert met voorbeelden.

Maatregelen met betrekking tot gatekeepers vallen onder de restricties, net als een beperking van het aantal kanalen dat een radio-omroeporganisatie mag gebruiken, waarmee dan tegelijk meer ruimte vrijkomt voor anderen. In 2021 is er door de intrekking van de Norkringlicentie ruimte vrijgekomen op het fameuze kanaal 10,

die eventueel kan worden benut voor meer radoruimte op DAB+. Er is een proefproject van start gegaan met lokale radiozenders.

Anti-SLAPP-wetgeving om journalisten te beschermen is een voorbeeld van tegengewicht. Deze is al kort aan bod gekomen bij de polarisatie rond de coronaberichtgeving. Een ander voorbeeld van tegengewicht zou de vooralsnog niet doorgevoerde evaluatie zijn van de lijst van evenementen met een aanzienlijk belang voor de samenleving in het uitvoeringsbesluit van 28 mei 2004.

Alle vormen van steun vallen onder het label economische tussenkomst. Dat is specifiek het geval voor de stimuleringsregeling voor de audiovisuele sector. Meer algemeen gaat het bijvoorbeeld ook om de coronamaatregelen, Vlaamse en federale fiscale ingrepen, taxshelter enzovoort.

Wat de transparantie betreft, is het voorliggende concentratierapport alvast een voorbeeld, net als het toezichtsrapport op de naleving van de VRT-beheersovereenkomst. De VRM heeft voorts de mogelijkheid om in het buitenland informatie op te vragen, gezien het bij uitstek internationale kader van internetwebsites. Via ERGA is een 'memorandum of understanding' tot stand gekomen waardoor de ene regulator bij de andere informatie kan opvragen, in de mate dat de laatstgenoemde daar zelf over beschikt. Het is alvast een eerste stap, oppert Carlo Adams. De Europese Commissie heeft een 'code of practice' opgesteld die het mogelijk maakt om informatie rechtstreeks bij de platformen op te vragen. In dat geval betreft het meer inhoudelijke aspecten zoals desinformatie en politieke advertenties, die in het Mediaconcentratierapport minder aan bod komen.

Tot de organisatorische maatregelen rekent de VRM onder meer het bestaan van een regulator en het toezicht van de mededingingsautoriteit op de fusieprojecten.

5. Algemeen besluit

Vanaf pagina 333 brengt hoofdstuk 5 van het rapport besluiten, per mediavorm en algemeen. Wat radio betreft, breekt digitale radio steeds verder door in Vlaanderen. Bij het afsluiten van het voorliggende rapport waren de recentste cijfers over DAB+ nog niet beschikbaar, maar intussen is gebleken dat 19 procent van het totale radioluistervolume zich daar situeert. 41 procent van dat volume is digitaal, dus afkomstig uit onder andere internetradio en DAB+ samen. De stijgende tendens is duidelijk.

Een blik op de mediagroepen leert dat de concentratie groot is gebleven in radioland, vooral door de sterke positie van de VRT, waarvan het marktaandeel wel voor de eerste keer onder de 60 procent is gezakt. Met uitzondering van marktleider Radio 2 is het marktaandeel van alle VRT-radiozenders gedaald, en in de hoogste mate bij MNM.

Wat televisie betreft, blijken dienstenverdelers steeds vaker in hun eigen portaal videoapps aan te bieden. Ze maken het bijvoorbeeld op die manier makkelijker om Netflix of Amazon Prime op een tv-scherm te bekijken. Streamz wordt vanaf oktober 2022 beschikbaar voor de klanten van Proximus Pickx. De dienstenverdelers beogen daarmee het behoud van hun positie in de keten.

De dienstenverdelers en private televisieomroeporganisaties hebben samen een uniform model ontwikkeld, de fameuze minuut niet-doorspoelbare reclame. Carlo Adams noemt voorts de evolutie voor video on demand interessant. De VRM heeft bij marktspelers zoals dienstenverdelers, omroepen en platformen, informatie opgevraagd over de evolutie van de inkomsten. Die inkomsten uit de SVOD-markt, dus uit abonnementen, zitten nog in stijgende lijn. Bij TVOD dalen de inkomsten

bijgevolg. Wie een abonnement heeft, zal minder vaak nog apart betalen voor een download.

Op de markt voor free video on demand, waaronder VRT NU en VTM GO, doet zich een duidelijke stijging voor van het gemiddelde aantal kijkers per dag.

Het aantal uren dat mensen naar zelf geprogrammeerde opnames kijken, is aan het dalen. Ze kiezen voor grotere keuzes en comfortabelere systemen.

De bereikcijfers tonen aan dat de lineaire televisie in 2021 een opwaartse trend heeft gekend, vooral in het najaar. Carlo Adams verwacht dat dit een tijdelijk fenomeen is.

De spreker komt dan tot de conclusies over de geschreven pers. Overigens zullen de gecertificeerde cijfers pas later beschikbaar zijn. Op dat vlak is er altijd een zekere vertraging. De VRM beschikt met betrekking tot haar rapport over 2021 maar over CIM-cijfers tot en met 2020. In 2020 zijn er meer digitale en papieren kranten verkocht dan in 2019, wat wellicht aan de coronacrisis heeft gelegen. De web-only abonnementen beginnen steeds meer inkomsten te genereren. De kranten van Mediahuis en DPG Media bieden betalende plusevenementen aan. Mediafin, dat De Tijd uitgeeft, doet dit vooralsnog niet.

De grootste verliezer onder de geschreven pers is de gratis pers, die het met 60 procent minder inkomsten heeft moeten stellen. Het gaat hier om gratis aan huis bezorgde kranten, zoals de Streekkrant. Die is in 2021 helemaal stopgezet. Mediahuis heeft zijn aandelen verkocht in Mass Transit Media, de uitgever van Metro. Metro is tijdens de coronacrisis een hele tijd niet verschenen, en daarna teruggevallen naar vier in plaats van vijf edities per week. De achteruitgang bij deze kranten is dus algemeen.

De digitale abonnementen op magazines blijven een marginaal fenomeen. Enkel Humo en Trends hebben een lichte stijging gekend, maar in het algemeen is er sprake van een gestage achteruitgang.

Het CIM heeft bezoekerscijfers gepubliceerd van de zes apps met gratis nieuws. De app van Het Laatste Nieuws troont daarin ver boven de concurrentie uit, met meer dan 58 miljoen bezoekers. Nummer twee is Het Nieuwsblad met 14,8 miljoen bezoekers. Het enorme verschil wijt Carlo Adams aan het feit dat VTM niet met een eigen app werkt, maar die van Het Laatste Nieuws inschakelt.

Ook het internet is een mediavorm. Het intensieve onlinemediagebruik heeft zich voortgezet. De Digimeter 2020 heeft uitgewezen dat de gemiddelde mobiele schermtijd tot boven de drie uur per dag is gestegen, een tendens die zich nu dus nog voortzet. De Vlaamse nieuwsapps zijn definitief doorgebroken, waaronder die van de geschreven pers. De podcasts krijgen steeds vaker een voet aan de grond. Mediafin heeft besloten tot de oprichting van een eigen productiehuis.

In de ruimere internetcontext zijn de operatoren volop glasvezel aan het uitrollen. Proximus heeft zijn doelstelling opgetrokken tot een landelijke dekking van 70 procent tegen 2028. Telenet en Fluvijs werken samen aan het 'datanetwerk van de toekomst'. De onderhandelingen daaromtrent blijven het nieuws halen. Ten slotte staat ook 5G in de steigers. Carlo Adams verwacht daardoor mogelijk nieuwe spelers. Er hebben zich alleszins kandidaten aangemeld.

Ten slotte is het tijd voor de algemene besluiten over 2021. De VRM-voorzitter vat samen dat de advertentiemarkt zich in het algemeen vroeger dan verwacht heeft hersteld van de gevolgen van de coronacrisis. De coronaparadox is intussen verleden tijd.

De Vlaamse consument heeft zich extra media-uitgaven getroost, wat logisch lijkt in een periode waarin er veel nieuws te rapen valt en wordt opgevolgd, en waarin er node meer tijd thuis wordt doorgebracht.

Mediaspelers die verschillende mediaproducten aanbieden en verschillende markten bespelen, hebben het best het hoofd geboden aan de coronacrisis.

Er is nog steeds samenwerking tussen de verschillende spelers in de mediasector, maar de nadruk komt almaar meer terecht op integratie. Die integratie doet zich ten eerste voor binnen de eigen geografische markt, al zijn de overnamemogelijkheden er beperkter, gezien de beperkte grootte van het speelveld. Vandaar dat de spelers de taalbarrières proberen te doorbreken. Voorbeelden zijn de overname van VOO door Telenet/Orange, en de buitenlandse overnames door Vlaamse mediagroepen. Zo bekleden ze nu belangrijke posities in de Nederlandse geschreven pers.

Europa heeft wetgevende initiatieven ontplooid die al deels in Vlaamse regelgeving zijn omgezet, met aanpassingen aan het Mediadecreet. Hoewel het rapport die al vermeldt, zullen ze pas in de nabije toekomst effect sorteren op het Vlaamse mediaveld.

Ter afronding stelt Carlo Adams dat voor de aggregatie van de klassieke mediaproducten, 80 procent van de markt in de handen van vijf mediagroepen blijft: VRT, DPG Media, Mediahuis, Roularta en Telenet. Daarmee is de situatie in 2021 gelijk gebleven aan die van 2020, op enkele details na.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen uit de commissie

1.1. Katia Segers

Katia Segers dankt Carlo Adams, Ingrid Kools en het hele VRM-team voor het indrukwekkende mediaconcentratiejaaroverzicht, dat ze al voor de vijftiende keer afleveren. De evoluties op dat vlak vormen voor zowel beleidsmakers als onderzoekers belangwekkende informatie.

Hoewel het medialandschap volop in beweging blijft, is toch ook een zekere stabilisering te merken. De beweging gaat enerzijds in de richting van meer concentratie, waardoor de situatie van de lokale gratis pers *Katia Segers* zorgen baart. Niet alleen de stopzetting van de Streekkrant maar ook het overzicht van lokale media wijst op een probleem, met het risico van een democratisch deficit. Mensen zijn erg geboeid door lokaal en regionaal nieuws. Het komt erop aan om een blijvend en zelfs groter aanbod te garanderen.

De spreker noemt de toenemende media-integratie in zekere zin een succes. Door in te spelen op verschillende producten en markten hebben de marktspelers de coronacrisis kunnen doorstaan en voor een zekere marktstabiliteit gezorgd. Een andere positieve evolutie is het ontstaan van nieuwe formats en kanalen. Denk maar aan de podcasts, oppert *Katia Segers*.

Met de vijf spelers lijkt de markt dus te stabiliseren, ondanks alle bewegingen. De spreker is verrast door het verdwijnen van de coronaparadox, waarbij de advertentiemarkt zich onverwacht snel herstelt. Ze beoordeelt de extra mediabestedingen door Vlaamse consumenten in 2021 als positief, al waren die wellicht aan corona te wijten. Welke verdere evoluties verwacht de VRM? Blijven de mensen meer uitgeven, of zullen ze juist abonnementen opzeggen?

De gevorderde integratie en samenwerking is nodig voor de stabiliteit van de markt, maar stelt de journalistiek voor uitdagingen. De VVJ toont zich bezorgd over een verdere verstrengeling van nieuwsaanbod en commerciële content. Vooral online en specifiek bij vrouwenbladen is die intensief. Daarom pleit Katia Segers al geruime tijd voor monitoring op inhoudelijk niveau. Heel wat specials over de nieuwste verzorgingsproducten blijken bijvoorbeeld een samenwerking tussen het redactionele en het commerciële departement. Katia Segers hecht veel belang aan een stevige muur tussen die twee. Hoe kan dat onderscheid worden gehandhaafd en gemonitord?

Op het crossmediale meetsysteem wordt al enige tijd vol ongeduld gewacht. Het is cruciaal voor alle sectorspelers, maar wellicht ook voor de VRM. Welke impact verwacht de regulator met betrekking tot de resultaten die hij in zijn rapport presenteert?

1.2. Klaas Sloomans

Klaas Sloomans dankt Carlo Adams voor de presentatie.

Het commissielid noemt de bewering dat de traditionele omroepen onder druk staan door het niet-lineaire kijkgedrag, een open deur intrappen. Netflix en Disney determineren inderdaad al enige tijd het programma-aanbod voor de mediaconsument. Maar de spreker is daarbij vooral geïnteresseerd in de visie van de VRM. Wat adviseert de regulator aan de traditionele omroepen? De VRT heeft bijvoorbeeld een transformatieplan voor een verschuiving naar het digitale aanbod.

Het voorliggende rapport maakt gewag van een voortgezette convergentietendens, met het klassieke voorbeeld van News City dat de verschillende nieuwsredacties van DPG Media centraliseert. Nog volgens het rapport is een verschraving van het nieuwsaanbod een onvermijdelijk gevolg. Hoewel Klaas Sloomans hetzelfde vermoedt, polst hij of dit ook met cijfers kan worden gestaafd.

De mediaspelers breiden hun actieterrein uit om hun positie te versterken. Waar Telenet en Proximus oorspronkelijk alleen actief waren in de distributie, produceren ze nu ook content. Telenet heeft op dat vlak het voortouw genomen met de integratie van De Vijver Media, zijn belang in Caviar en de rebranding van de Playzenders. Omroeporganisaties als VRT en DPG Media onderhouden dan weer rechtsreeks contact met de kijker op hun platformen VRT NU en VTM GO. Hoe evalueert de VRM de alliantievorming? Ziet hij daarin een versterking of een verschraving van het landschap?

Het mediaconcentratierapport situeert het toppunt van de mediaconcentratie bij de reclamewerving. Overkoepelende reclameregies proberen een vuist te maken tegen internationale molochs. De VVJ maakt zich echter al enige jaren zorgen over de toenemende verstrengeling van redactionele en commerciële content. Deelt de VRM die bezorgdheid? Hoe evalueert hij dit verschijnsel? Welke dam kan worden opgeworpen tegen deze problematische evolutie?

De media hebben bericht over de pluralismemonitor 2021. De indicator 'vrijheid van meningsuiting' krijgt een risicovaststelling mee wegens een tekort aan beschikbare gegevens over de manier waarop platformen digitale inhoud filteren, monitoren en blokkeren. Het Vlaams Belang is daarover al geruime tijd bezorgd. Overheden zouden digitale platformen een maximale transparantie moeten kunnen opleggen over hun filterbeleid. Welk advies geeft de VRM ter zake aan de betrokken overheidsdiensten? Acht hij het opportuun om als toezichthouder op te treden bij betwistingen met betrekking tot onrechtmatige blokkeringen en censuur op sociale media?

1.3. Karin Brouwers

Karin Brouwers dankt Carlo Adams voor het almaar lijviger mediaconcentratierapport, dat hoe dan ook interessante lectuur blijft en een mooi naslagwerk oplevert. De jaarlijkse bespreking ervan in de commissie is nuttig, maar volstaat niet op zich. Minister Benjamin Dalle en zijn administratie werken intussen aan de grote schoonmaak van het Mediadecreet, en gaan artikel per artikel na waar er aanpassingen aangewezen zijn. Daarbij zouden ze de VRM-aanbevelingen zoveel mogelijk moeten meenemen. Het commissielid polst bijgevolg of de VRM betrokken is bij deze oefening van het kabinet en het departement. Welke van zijn aanbevelingen vindt de VRM zelf prioritair voor een aanpassing aan het Mediadecreet?

De Vlaamse mediabedrijven hebben de impact van de coronacrisis nog vrij goed doorstaan, door hun inzet op diverse mediaproducten en op de advertentie- en lezersmarkt. Karin Brouwers verwacht dat de volgende jaarrapporten pas helemaal zullen duidelijk maken of ze daar echt in geslaagd zijn, en welke corona-effecten tijdelijk dan wel permanent zijn. De tendens om weer meer lineair tv te kijken is intussen vermoedelijk weer gekeerd.

Cd&v deelt de analyse van minister Dalle dat de mediasector goed in staat is gebleken om de coronacrisis op te vangen. De inzet op crossmedialiteit loont inderdaad, maar Vlaanderen mag, gezien de ongekende uitdagingen voor het medialandschap, niet op zijn lauweren rusten. Naast crossmedialiteit is ook de samenwerking tussen de verschillende mediamarkten van groot belang. Steeds meer internationale uitdagers vormen een bedreiging voor het Vlaamse media-ecosysteem. De minister ziet daarin ook een opportuniteit om de handen meer in mekaar te slaan, en besteedt middelen uit het plan Vlaamse Veerkracht om de innovatie en samenwerking in de mediasector versterken. Karin Brouwers verwacht dat de effecten van de projectoproepen met betrekking tot digitale transformatie en desinformatiebestrijding tot uiting zullen komen in de volgende concentratierapporten.

Net als Katia Segers verwacht ze ook veel van het crossmediale meetsysteem, dat ongetwijfeld de advertentie-inkomsten van mediabedrijven zal beïnvloeden, aangezien het volledige mediabereik dan beter kan worden verrekend in de tarieven.

In het algemeen heeft de commissie traditioneel een grote beduchtheid voor mediaconcentraties geuit, die een verschraling van het landschap zouden inleiden. Aan de andere kant is er echter nood aan samenwerking, gezien de zware internationale concurrentie. De gevoelens ter zake zijn enigszins tegenstrijdig, en geven blijk van een interessante evolutie.

In zijn vorige mediaconcentratierapport vroeg de VRM zich nog luidop af of de podcastsector in Vlaanderen van de grond zou komen. Het voorliggende nieuwe rapport stelt echter vast dat elk zichzelf respecterende mediamerk intussen een podcast heeft. Die sector zal de komende jaren wellicht nog groeien, veronderstelt Karin Brouwers. Door een recente decretale wijziging kan het VAF voortaan ook podcasts subsidiëren. Ook de nieuwe beheersovereenkomst met de VRT besteedt er aandacht aan.

Zeer tevreden is cd&v met de aandacht van de VRM voor de positie van de journalisten, en meer bepaald voor hun veiligheid. Het debat is overal aan het verruimen, zowel online als offline. In een democratie moet de pers een centrale rol durven innemen, zonder angst voor lijf en leden of voor juridische processen. Ook de SLAPP neemt immers overhand toe, stelt Karin Brouwers.

1.4. Marius Meremans

Marius Meremans drukt de waardering van de N-VA uit voor de jaarlijkse ontmoeting met de VRM. Ook zijn fractie hecht grote waarde aan de rijkdom en diversiteit van het medialandschap. In die context blijft concentratie een slechte zaak. In het Vlaamse medialandschap is ze problematisch aangezien vijf groepen 80 procent van de markt controleren. Intussen zitten de traditionele spelers in zwaar weer door de opkomst van nieuwe media, en wordt het landschap voortdurend herschikt.

In Vlaanderen is de consolidatiegolf intussen gaan liggen. Ze strekt zich meer uit naar het buitenland. Op zich vindt Marius Meremans het goed nieuws dat Vlaamse mediabedrijven goed presteren op het internationale toneel, waar ze sterke merken uitbouwen: multinationals met een sterke Vlaamse verankering. Vlaanderen moet er daarbij wel over waken dat de internationalisering geen eenzijdige nieuwsdiversificatie voor gevolg heeft. Nu al nemen Vlaamse merken binnen eenzelfde groep items van elkaar over. Nu komen daarbij ook nog de items van de buitenlandse merken van Vlaamse groepen. Nochtans begint nieuwsdiversiteit bij bronnendiversiteit. Daarom steunt de N-VA de oproep van onder meer de VVJ voor een stevige muur tussen redactie en commerciële services.

Europa werkt momenteel aan de Digital Services Act en de Digital Markets Act. Marius Meremans verwacht een impact op het vlak van transparantie van de digitale media en met name de onlineplatforms. De VRM stelt dat er belangrijke beleidsmaatregelen mogelijk zijn op het vlak van transparantie. Aan welke maatregelen denkt hij dan, en op welk beleidsniveau? Wat is hun verhouding met de twee vermelde Europese initiatieven? Welke stok hebben de overheden achter de deur om grote internationale spelers een dergelijke transparantie op te leggen?

Met betrekking tot de ondersteuning van de Vlaamse audiovisuele sector zijn twee stimuleringsystemen van cruciaal belang. Minister Dalle heeft een herziening en integratie aangekondigd. Ook de VRM stelt de rol van de dienstenverdelers hierin in vraag. Ze vormen een tussenstation tussen het klassieke lineaire en het online niet-lineaire kijken. Marius Meremans polst naar hun toekomst in een steeds explicieter onlinelandschap. Moeten ze nog een plaats krijgen in de nieuwe regelgeving?

Wat het radiolandschap betreft, blijkt de toewijzing van de drie private zenders niet zonder slag of stoot te zullen verlopen, gezien de actie die Studio 100 ertegen plant. De VRM ziet in DAB+ de oplossing voor de frequentieschaarste en spanningen op het terrein. Een bijkomend voordeel van die technologie is dat meer frequenties meer diversiteit mogelijk maken. Maar dan mag de koek niet exclusief worden verdeeld onder de bestaande mediagroepen en is een FM-afschakeling een noodzakelijke voorwaarde. Welke timing acht de VRM daarvoor realistisch? Hoe kan hij bewaken of de landelijke zenders de voorwaarden met betrekking tot radiodigitalisering uit hun kandidaturen ook in de realiteit brengen?

De VRM uit bedenkingen bij de inschrijving van drukpersmisdrijven in het strafrecht, in het licht van de afschaffing van assisen. Marius Meremans beaamt het potentiële gevaar dat de VRM hierin ziet voor de vrijheid van meningsuiting, en het risico op meer SLAPP-rechtszaken. De VRM wijst op de mogelijkheid om duidelijke anti-SLAPP-wetgeving in te voeren. Het benieuwt de N-VA welk beleidsniveau hiervoor dan moet instaan. Is de implicatie dan dat journalisten beter moeten worden beschermd tegen vervolging dan gewone burgers die opinies posten op sociale media? Is zo iets wel wenselijk, peilt Marius Meremans.

2. Antwoordenronde

Carlo Adams kan in grote lijnen akkoord gaan met de vandaag geuite bezorgdheden en bedenkingen, en met de evoluties die de leden hebben geconstateerd. De steeds

weerkerende vraag is of concentratie vooral positief en versterkend of negatief en verschromelend werkt. Het gaat over de zoektocht naar evenwicht en een gulden middenweg. Het mediaconcentratierapport is daarin maar één van meerdere elementen. Een zo goed mogelijk overzicht stelt het beleid, de sector en de publieke opinie in staat om standpunten te vormen en acties te ondernemen. Zolang dat debat in de publieke opinie, de media en het parlement wordt gevoerd, is de evolutie beheersbaar en zit ze op de goede weg. Hoewel er altijd discussie zal zijn over welke concentratie te ver zou gaan, is ook het stellen van de vragen zelf van groot belang. Dat geldt niet alleen in Vlaanderen maar ook internationaal, bijvoorbeeld op de Europese bijeenkomsten van de mediaregulatoren. Ook de Europese Commissie volgt de evolutie goed op.

Katia Segers polste of de consument extra geld zal blijven uitgeven aan de media. Daarop antwoordt Carlo Adams dat wel vaststaat dat de trend in de richting van meer digitaal wijst. Het is echter maar zeer de vraag of de mensen ook meer geld willen blijven besteden aan hun mediagebruik. Corona heeft een unieke situatie gecreëerd, waarvan bepaalde gevolgen nu gaandeweg weer afnemen. Als mensen terug naar hun werk gaan in plaats van hele dagen thuis te moeten doorbrengen, zullen ze minder tijd overhouden om media te consumeren.

Twee mediareportages geleden was Corona vooral een biermerk. Intussen ligt die crisis hopelijk in het verleden. Ten tijde van het vorige mediaconcentratierapport was Oekraïne nog geen land in oorlog. De economische situatie is veranderd. Wanneer gezinnen beginnen te bezuinigen, zal de vraag zijn waarop ze dat zullen doen. Mogelijk zal daaruit in de nabije toekomst een daling in de media-uitgaven voortvloeien. Of die daling zich dan voortzet, zal dus ook met internationale politieke en economische ontwikkelingen samenhangen, en is daardoor moeilijk te voorspellen.

Voor het eerst in de geschiedenis heeft zich recent een kleine achteruitgang voorgedaan in het aantal Netflixabonnementen. Daarin speelt onder meer het verlies aan Russische abonnees een rol. De vraag is echter of er niet meer schuilt achter die evolutie. De beursreacties lijken daarop te wijzen, net zoals de overwegingen van Netflix om, in tegenstelling tot de vroegere principes, goedkopere abonnementen met advertenties aan te bieden. Een en ander geeft aan dat de stijging van de media-uitgaven wellicht niet zal blijven duren.

Samengevat houdt Carlo Adams een zekere daling na de coronapieak zeker voor mogelijk maar vindt hij dat er met betrekking tot langetermijnvoorspellingen te veel factoren een rol spelen.

Katia Segers polste met het voorbeeld van vrouwenbladen naar een eventuele verstengeling van publiciteit met redactionele inhoud. Carlo Adams veronderstelt dat die zich inderdaad voordoet. Een remedie zou erin bestaan dat de regelgeving Chinese muren oplegt tussen de redactie en de reclameregie. Er waren ook vragen over de monitoring en handhaving. Op dit ogenblik doet de VRM geen dergelijke monitoring. De regulator probeert inhoudelijke monitoring overigens te vermijden. Dit is een aspect van het debat over de middelen van de VRM en de wenselijkheid voor een regulator om in te gaan op inhoud, wat onvermijdelijk zou gebeuren bij het monitoren van artikels op eventuele publiciteit. Het zou ook weer de roep over het gevaar van een Ministerie van Informatie aanwakken.

Eventueel is wel een gerichte monitoring mogelijk, op basis van gegevens die al beschikbaar zijn op academisch niveau. Men zou ook experts kunnen gelasten met de opdracht om deze of gene sector te onderzoeken. Dat zou Carlo Adams prefereren boven een permanente monitoringopdracht voor de VRM.

Over de vorm en het effect van het crossmediale meetsysteem kan de VRM-voorzitter weinig zeggen, behalve dat het Departement CJM het momenteel aan het ontwikkelen

is, zonder dat de VRM er nu veel feedback over heeft. De toekomst zal moeten uitwijzen welke gevolgen het zal hebben voor het mediaconcentratierapport.

Klaas Sloomans peilde naar de VRM-visie op de omgang van omroepen met spelers als Netflix. Wereldwijde spelers vallen niet zomaar te beheersen met ingrepen in de Vlaamse regelgeving. Carlo Adams acht het in deze context wel van belang dat er blijvend lokale inhoud wordt gegarandeerd. Wereldwijd is er genoeg aanbod aan films van het genre Disney. Als Vlaanderen het verschil wil maken, zal het dit moeten doen met herkenbare verhalen, acteurs en formats van hier. Dat zou een tegenwicht opleveren, of alleszins een aanvulling. Streamz is een voorbeeld.

Sommige leden hadden vragen bij de centralisatie van nieuwsredacties. Ook daar speelt tegenover de efficiëntiewinst het gevaar op verschraving. Het zal een kwestie van regelgeving zijn. Ook de VVJ kan enige zelfregulering tot stand brengen. Het kan absoluut niet de bedoeling zijn dat er maar één redactie overblijft, waarvan alle platformen dan de berichtgeving overnemen.

Een vraag van Klaas Sloomans ging over pluralisme en transparantie. Zo polste het lid naar de opportuniteit om op te treden tegen blokkeringen op een bepaalde website. Ook hier gaat het echter om wereldwijde spelers en is een bevoegdheidsprobleem aan de orde. Tegen platformen als TikTok kan de Vlaamse overheid of de VRM niet zo gemakkelijk optreden. Ze zijn elders gevestigd, terwijl de content zelf van nog anderen afkomstig is. Ook op Europees niveau is dit probleem aan de orde. De regulatoren van grotere landen als Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk worden er eveneens mee geconfronteerd. Op de recente EPRA-vergadering in Antwerpen werd er meer internationale samenwerking voorgesteld, onder meer tussen de verschillende nationale regulatoren. Daardoor hoeft niet iedereen apart het warm water heruit te vinden. Carlo Adams acht vanwege het EU-niveau minstens een coördinatie wenselijk in de omgang met de grote wereldwijde groepen.

Marius Meremans polste naar de gevolgen van de Europese initiatieven die in de maak zijn. Europa streeft naar één contactpunt per lidstaat voor zijn regelgeving en de EC. Hierin speelt ook een groot bevoegdheidsprobleem een rol. De VRM is alleen bevoegd voor de audiovisuele media, maar ook de persvrijheid, het mededingingsrecht en de staatsveiligheid zijn aspecten. De EU verlangt dus één contactpunt per lidstaat waarmee ze alle betrokken instanties kan bereiken. Afhankelijk van het geval kunnen de Belgische Mededingingsautoriteit, de FOD Economie of de media-regulatoren bij de zaak betrokken zijn. Men streeft naar een meer algemeen overzicht en gezamenlijke aanpak van die problemen.

Klaas Sloomans werpt op dat een platform zich toch te houden heeft aan de wetgeving van elk land waarin het operationeel is. Die landen kunnen daarop dan inspelen met hun wetgeving. Landen als Rusland en China hebben dat trouwens gedaan. Facebook heeft à la carte zijn regels afgestemd op landen met verschillende regelgevingen. Wat is dan het bevoegdheidsprobleem?

Carlo Adams antwoordt dat de VRM alleen maar voor het omroepaspect bevoegd is, en dus geen opdracht heeft om platformen te blokkeren die vanuit het buitenland opereren.

Karin Brouwers polste naar de betrokkenheid van de VRM bij de grote schoonmaak van het Mediadecreet. Uiteraard onderhoudt het kabinet regelmatig contact met de regulator. Dat gebeurt veeleer punctueel over concrete zaken. De VRM houdt de pen van de wijzigingen niet vast. Voor een onafhankelijke regulator is de vraag om prioriteiten aan te geven alvast delicaat. Hoe dan ook is er geregeld overleg en is de VRM bij machte om bepaalde zaken aan het kabinet te signaleren.

Een vraag van Marius Meremans betreft de mogelijke transparantiemaatregelen ten aanzien van grote platformen. Carlo Adams heeft al verwezen naar het Europese streven naar meer samenwerking. De mediaregulatoren proberen door informatie-uitwisseling sterker te staan en overlappende onderzoeken te voorkomen.

De EC heeft een 'code of practice' opgesteld aan de hand waarvan regulatoren rechtstreeks informatie kunnen opvragen bij platformen die zich daartoe hebben verbonden. Dit initiatief bevindt zich nog in de beginfase. Verdere evoluties zijn nog af te wachten.

Voorts waren er vragen over de toekomst van de dienstenverdelers en over de tijdelijke toename van het lineaire tv-kijken. Carlo Adams verwacht niet dat het verhaal zwart op wit puur digitaal wordt, wat dan het einde van de oude tv zou inluiden. Zover zal het nog wel niet komen, maar in het evoluerende landschap van vandaag zal de lineaire televisie niet meer dezelfde rol bekleden als toen ze binnen haar mediavorm geen noemenswaardige concurrentie had.

Wat radio betreft, waren er vragen over de erkenningen, de FM-afschakeling en de controle op de overeenstemming tussen het aanvraagdossier en de eigenlijke programmering. De timing van de FM-afschakeling is eigenlijk een zaak van de media-minister. De mediaregulator is er niet als dusdanig bij betrokken. Het kabinet voert hierover wel overleg met de sector.

DAB+ is vooral voor autoradio's gelanceerd. Er loopt nu een proefproject met lokale radio's. Over het verloop daarvan kan de VRM mogelijk volgend jaar iets zeggen. Misschien is er dan ook meer zicht op een definitieve toewijzing.

De VRM ziet er wel degelijk op toe of radio-omroepen daadwerkelijk brengen wat ze in hun kandidaatstelling hebben aangegeven. Het verleden heeft al uitgewezen dat er wel degelijk klachten kunnen komen. De VRM verricht hierover ook ambtshalve onderzoek en monitoring. Zo heeft een radio zich geprofileerd op een grotendeels Nederlandstalig muziekaanbod. De VRM heeft inderdaad een procedure gevoerd om dat na te gaan. Waar nodig horen schorsingen, boetes, ingebrekestellingen en intrekkingen van vergunningen tot de mogelijkheden.

Carlo Adams heeft de anti-SLAPP-wetgeving ter illustratie aangehaald, maar de bevoegdheid is federaal.

Dat persmisdriven alleen voor het hof van assisen kunnen voorkomen, heeft er mogelijk toe geleid dat er helemaal niets mee gebeurt. Een professionele rechter is wellicht meer aangewezen dan een volksjury, waarvan de oorsprong te situeren is in de overgang tussen de achttiende en de negentiende eeuw.

Klaas Sloomans herhaalt zijn vraag of Vlaanderen geen regels kan uitvaardigen met betrekking tot het filteren en blokkeren van content en accounts door platformen, zelfs als die wereldwijd opereren. Ook dan hebben ze zich nog altijd te houden aan de nationale wetgevingen van de landen waar ze actief zijn. Acht de VRM zichzelf, eventueel mits extra middelen, in staat om bezwaren te behandelen van gebruikers die hun content geblokkeerd zien?

Carlo Adams verduidelijkt dat hij met zijn opmerking over de bevoegdheid ook de bevoegdheidsverdeling binnen België beoogt. Zo is de federale overheid bevoegd voor een haatmisdrijf van een gebruiker op een platform, zelfs als op dat platform de Vlaamse mediaregelgeving van toepassing is. In het soort inbreuken dat Klaas Sloomans heeft geschetst, ziet de VRM-voorzitter veeleer een opdracht voor Justitie dan voor de VRM.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Karin BROUWERS
Katia SEGERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CIM	Centrum voor Informatie over de Media
CJM	Cultuur, Jeugd en Media
DAB	digital audio broadcasting
DPG	(historisch) De Persgroep
EC	Europese Commissie
EPRA	European Platform of Regulatory Authorities
ERGA	European Regulators Group for Audiovisual Media Services
FOD	Federale Overheidsdienst
SLAPP	Strategic Lawsuit Against Public Participation
SVOD	subscription video on demand
TVOD	transactional video on demand
VAF	Vlaams Audiovisueel Fonds
VRM	Vlaamse Regulator voor de Media
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VTM	Vlaamse Televisiemaatschappij
VVJ	Vlaamse Vereniging van Journalisten